

POTŘEBUJEME EKONOMICKÉ INFORMACE O HOSPODAŘENÍ V LESÍCH?

Jiří Matějíček, Anton Prčina, Pavel Nýdrle, Martina Liberdová

Mezi základní předměty činnosti Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem (ÚHÚL) patří zajišťování funkce informačního datového centra (IDC) odvětví lesního hospodářství a myslivosti. V rámci této činnosti je zpracovávána široká škála jedinečných informací o lese a jeho stavu (např. data Národní inventarizace lesů v ČR), avšak sociálně-ekonomické informace o hospodaření v lesích v tomto informačním systému zatím chybí. V současnosti je tak úsilí o zajištění trvale udržitelného hospodaření v lesích ze strany ÚHÚL informačně podporováno pouze v oblasti ekologického pilíře. Pracovníci pobočky ÚHÚL ve Staré Boleslavi chtějí tento nevyhovující stav změnit, a proto přicházejí s návrhem, jak existující ekonomické údaje z resortního statistického výkaznictví maximálně využít, nově a účelně strukturovat a zpřístupnit odborné i laické veřejnosti pro nejrůznější využití.

SOUČASNÝ STAV

Vzhledem k tomu, že se tento příspěvek týká pouze informací o nestátních leších, je na úvod krátce zmíněno postavení této formy vlastnictví lesa. Nestátní lesy reprezentují celkem 45,91 % porostní plochy ČR (1 199 980 ha), z toho 62,60 % připadá na soukromé lesy a 37,40 % představují městské lesy (*zdroj: Zpráva o stavu lesa a lesního hospodářství České republiky v roce 2019*).

Jediné veřejně přístupné celostátní ekonomické informace o lesním hospodářství lze v současnosti najít pouze v každoročně zpracovávané Zprávě o stavu lesa a lesního hospodářství (tzv. Zelené zprávě) v kapitole „Ekonomika v lesním hospodářství“. Tyto informace vyplývají z rezortního statistického výkazu „Les (MZe) 1-01 Roční výkaz o hospodaření v lesích“. Tento výkaz je základem pro ekonomické vyhodnocení výsledků hospodaření vlastníků lesa všech vlastnických kategorií. Šetření se pravidelně účastní cca 280 vlastníků (případně nájemců) lesa s výměrou lesa nad 200 ha. Toto rezortní statistické zjišťování pravidelně zachycuje výsledky hospodaření na cca 70 % celkové výměry lesů v ČR.

V tabulkách uvedených v Zelené zprávě je tak možné sledovat vývoj celostátních průměrných vlastních nákladů vybraných těžebních a pěstebních ukazatelů v klouzavé časové řadě za poslední čtyři roky (tab. 1).

Tab. 1: Průměrné vlastní náklady vybraných výkonů vlastníků státních i nestátních lesů v ČR za období 2016–2019 (Kč / technická jednotka). Zdroj: Zpráva o stavu lesního hospodářství v roce 2019

Výkon – činnost	tj.	2016	2017	2018	2019
Obnova lesa	ha	77 997	82 682	97 132	99 804
Péče o lesní kultury	ha	8 721	9 398	10 920	11 701
Těžba dřeva	m ³	192	185	187	208
Přiblížování dřeva	m ³	237	237	252	244

Tab. 2: Hospodářský výsledek vlastníků státních i nestátních lesů v ČR (bez příspěvku na hospodaření v lesech) za období 2016–2019 v Kč/ha. Zdroj: Zpráva o stavu lesního hospodářství v roce 2019

Zisk před zdaněním	2016	2017	2018	2019
Státní lesy	3 886	2 946	69	-867
Obecní lesy	1 093	1 349	803	-1 560
Soukromé lesy	1 869	1 924	661	-65
Průměr	2 833	2 381	364	-750

Se značnou pozorností bývá lesnickou veřejností sledován vývoj hospodářského výsledku vlastníků lesa v Kč/ha, který lze považovat za jeden z hlavních ekonomických ukazatelů. Vypovídá o aktuálním stavu ekonomiky lesního hospodářství v ČR, o jeho ekonomické životaschopnosti, o výnosové situaci vlastníků lesa a dalších ukazatelích. Pravidelně zveřejňovaný hospodářský výsledek představuje průměrný hospodářský výsledek vlastníků lesa různých forem vlastnictví za celou ČR (tab. 2), avšak tento průměrný ukazatel nemá žádnou vypovídací schopnost o tom, v jak rozdílných přírodních a výrobních podmínkách bylo tohoto hospodářského výsledku dosaženo.

Vyvstává tedy otázka, zdali těchto několik zveřejněných průměrných údajů na celostátní úrovni je skutečně dostatečných pro monitorování vývoje ekonomické situace v lesním hospodářství a zdali se těmto informacím přikládá odpovídající pozornost, jak by si jeden ze stěžejních pilířů trvale udržitelného hospodaření v lesích dlouhodobě zasluhoval.

NÁVRH NA NOVÝ STAV

Pokud si položíme otázku, jakou vypořídací schopnost má v lesním hospodářství jakýkoliv celostátní ukazatel, a zároveň s tím si uvědomíme široké spektrum rozdílných podmínek hospoda-

ření jednotlivých vlastníků lesa, dospěje-
me k názoru, že tato vypovídací schop-
nost je nevalná. Z toho tedy vyplývá
jednoznačná potřeba získávat a vytvářet
lépe strukturované ekonomické informa-
ce. Tento požadavek lze do určité míry
realizovat i bez zvýšených nároků na stá-
vající respondenty účastníci se každoroč-
ního statistického šetření, a to využitím
údajů z datového skladu IDC ÚHÚL
a jejich propojením s příslušnými ekono-
mickými údaji.

Zmíněnou velkou rozdílnost v pod-
mínkách hospodaření jednotlivých les-
ních majetků můžeme demonstrovat
např. prostřednictvím 41 přírodních les-
ních oblastí (PLO), tedy oblastí s roz-
dílnou dřevinnou skladbou, odlišným
zastoupením souborů lesních typů a jin-
ými půdními, klimatickými a terénními
podmínkami, což jsou důležité faktory
ovlivňující výnosy a náklady, tedy ekono-
miku hospodařících vlastníků lesa,
a mající významný vliv na tvorbu zis-
ku. Ekonomika hospodaření ve zce-
la rozdílných oblastech přece nemůže
být stejná. A proto není ani možné vy-
dávat průměrné celostátní hodnoty
hospodařského výsledku za nějaký eko-
nomický etalon obecně platný pro celé
území ČR, podle kterého lze posuzovat
produkční možnosti konkrétního lesní-
ho majetku či lesní oblasti, výši poža-
dovaného pachtovného nebo spojovat
dosažený hospodařský výsledek s úrov-
ní a kvalitou stávajícího lesnického ma-
nagementu.

Bylo by vhodné, aby se ekonomické
informace od všech respondentů stávají-

cího rezortního statistického šetření,
tj. od nestátních vlastníků lesa (obec-
ních a soukromých lesů) začaly využívat
také podle přírodních lesních
oblastí. Jednalo by se o první krok
ke konkrétně vymezené ekonomické ra-
jonizaci lesního hospodařství, jako je
tomu v zemědělství.

K dále prezentovaným výsledkům dat
podle PLO je nutno zdůraznit, že se jed-
ná pouze o souhrnné údaje za nestátní
lesy, neboť nebylo možno ze struktury po-
skytnutých dat od MZe zvlášť oddělit
lesy obecní a lesy soukromé. Hospodař-
ské výsledky státních lesů v těchto
územních statistických analýzách ne-
jsou zahrnuty, jelikož je v jednotlivých
PLO nelze anonymizovat.

Navrhovaným přístupem by se však
získala informace o skutečné diferen-
ciaci ekonomických výsledků podle pří-
rodních a výrobních podmínek a získal
by se rovněž reálnější obraz o tom, co se
ve skutečnosti odehrává v lesních majet-
cích v různých částech republiky. A to
může být zcela odlišný stav, než nám
sděluje průměrný celostátní údaj. Lesní
majetky je nutno vnímat jako základní
stavební kameny pro zajištění trvale
udržitelného fungování celého lesního
hospodařství.

1-01“, předaných MZe pracovníkům
ÚHÚL ve formě anonymizovaných dat
jednotlivých respondentů statistického še-
tření (lesní majetky podle formy vlastni-
ctví) zařazených do příslušných PLO.

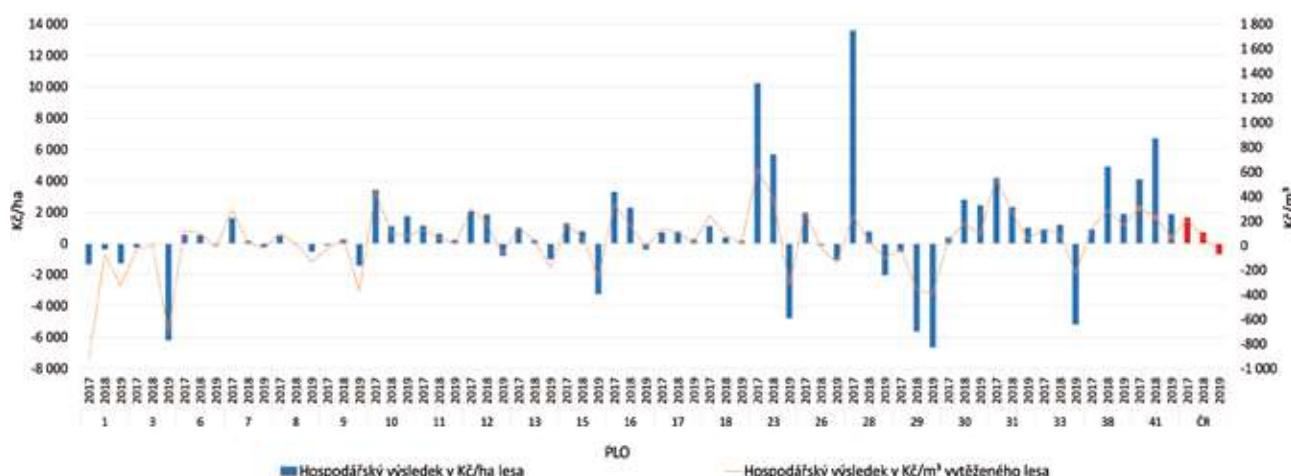
Ekonomické ukazatele v tabulkách jsou
pro účely tohoto příspěvku vybrány tak,
aby umožňovaly srovnání s celostátními
hodnotami, které jsou zveřejňovány v Ze-
lené zprávě. Tabulky jsme také rozšířili
o další ukazatele, které jsme odvodili
z disponibilních zdrojových dat (např.
hospodařský výsledek vyjádřený v Kč/m³
těžby) nebo získali z datového skladu IDC
ÚHÚL (např. orientační ukazatel průměrného
ročního etátu za PLO v m³/ha/rok
vztahující se k roku 2018).

Nulové (nevyplněné) hodnoty ukazate-
lů v tab. 3 a 4 pro některá PLO jsou dů-
sledkem současné situace, kdy v těchto
PLO při statistickém zjišťování nebyla
splněna základní podmínka minimálního
počtu respondentů (nebyla poskytnuta
data od tří a více lesních majetků) nebo
jeden z respondentů většinově dominuje,
takže nemohla být zachována požadova-
ná anonymita respondentů, kteří se zú-
častnili resortního statistického šetření,
a jejich údaje tak nemohly být ztotožněny
s příslušnou PLO.

Těžiště příspěvku spočívá především
v prezentaci ekonomických statistických
údajů v členění podle PLO, která ještě
nebyla v této formě nikde publikována.
Z důvodu chybějícího přístupu ÚHÚL
ke zdrojovým datům, tj. k datům jednot-
livých respondentů, jsme však nemohli
ověřit předkládané údaje, podrobněji
analyzovat příčiny výskytu extrémních

VYBRANÉ EKONOMICKÉ UKAZATELE PODLE PLO

Vybrané ekonomické ukazatele zpraco-
vané v tab. 3 a 4 vycházejí z údajů resort-
ního statistického výkazu „Les (MZe)

Hospodařský výsledek (bez příspěvku na hospodaření v lesích) vlastníků nestátních lesů ve vybraných PLO za období 2017–2019

Tab. 3: Ukazatelské výkonů těžební a pěstební činnosti vlastníků nestátních lesů ve vybraných PL0 za období 2017–2019. Zdroj: MZe, ÚHÚL

PL0	Průměrný roční účet*	Průměrná těžba dřeva celkem		Těžba dřeva		Náklady na těžební činnost		Ochrana kultur		Náklady na pěstební činnost			
						Soustředování dříví		Obnova lesa					
		m ³ /ha/rok	Kč/m ³							Kč/ha			
PL0 1 – Krušné hory	4,00	1,48	5,32	3,97	214	201	194	240	204	212	-	88 441	
PL0 3 – Královská vrchovina	7,24	7,07	6,76	8,85	156	185	77	184	216	216	32 178	38 601	
PL0 5 – České středohoří	4,24	-	3,68	3,63	-	189	161	-	219	277	-	126 593	
PL0 6 – Západopodleská pahorkatina	6,62	4,51	5,36	6,21	155	166	163	181	193	180	53 284	53 640	
PL0 7 – Brdská vrchovina	7,25	5,56	6,06	7,54	224	211	189	108	140	183	56 829	6 574	
PL0 8 – Křivoklátsko a Český kras	5,35	4,70	2,82	4,22	192	158	188	208	181	196	75 165	75 699	
PL0 9 – Rakovnicko-kladenská pahorkatina	6,16	3,81	4,70	3,87	157	167	179	168	174	200	62 889	63 269	
PL0 10 – Středopodleská pahorkatina	7,82	7,76	11,02	21,78	159	180	195	219	192	185	27 777	72 497	
PL0 11 – Český les	8,68	8,80	9,16	12,43	145	143	174	173	185	211	50 832	66 543	
PL0 12 – Předhoří Šumavy a Novohradských hor	8,54	6,91	9,91	10,93	157	189	211	203	220	220	58 668	71 780	
PL0 13 – Šumava	6,15	6,41	5,75	5,68	209	195	190	203	210	203	48 986	68 662	
PL0 15 – Jihoceské pánve	7,61	7,49	11,44	12,16	-	413	207	-	518	188	42 875	138 284	
PL0 16 – Českomoravská vrchovina	9,46	9,59	14,04	36,74	145	161	179	181	177	158	38 677	69 632	
PL0 17 – Polabí	6,01	5,12	6,93	9,45	149	180	183	193	204	188	49 139	58 512	
PL0 18 – Severočeská pískovcová plošina a Český ráj	6,67	4,52	4,64	6,64	179	213	205	207	219	232	48 449	62 372	
PL0 19 – Lužická pískovcová vrchovina a Český ráj	5,73	-	2,26	-	-	363	-	-	333	-	-	59 390	-
PL0 21 – Jizerské hory a Ještěd	4,62	-	5,19	-	-	193	-	-	309	-	-	90 601	-
PL0 23 – Podkrušnohoří	9,43	16,37	14,68	14,72	169	188	202	209	217	211	67 577	92 510	
PL0 25 – Orlické hory	7,57	-	-	6,24	-	-	195	-	-	130	-	-	5 898
PL0 26 – Předhoří Orlických hor	9,14	6,99	6,42	7,23	165	200	195	246	214	217	45 309	49 923	
PL0 27 – Hrubý Jeseník	7,21	-	15,57	8,21	-	160	154	-	209	265	-	80 343	65 690
PL0 28 – Předhoří Hrubého Jeseníku	8,97	54,50	19,17	18,83	158	229	175	158	216	174	77 142	78 094	
PL0 29 – Nízký Jeseník	8,35	18,54	15,75	14,30	161	187	176	160	190	183	66 266	85 283	
PL0 30 – Drahanská vrchovina	8,16	8,47	15,31	27,10	163	154	175	155	150	182	47 079	86 090	
PL0 31 – Českomoravské mezihoří	9,24	7,47	8,61	17,66	182	154	236	227	161	145	52 594	58 504	
PL0 33 – Předhoří Českomoravské vrchoviny	7,20	6,91	12,44	22,79	231	182	173	162	131	185	59 514	58 114	
PL0 37 – Keleďská pahorkatina	11,00	-	-	7,68	-	-	195	-	-	192	-	-	10 008
PL0 38 – Bílé Karpaty a Vízovické vrchy	8,52	6,34	16,87	11,56	140	178	179	202	200	202	66 469	88 624	
PL0 40 – Moravskoslezské Beskydy	9,51	-	12,48	-	-	133	-	-	246	-	-	78 355	-
PL0 41 – Hostýnsko-vsetínské vrchy a Javorníky	11,35	13,38	28,79	27,76	129	154	152	161	208	202	43 123	55 285	
ČR (lesy soukromé + lesy města a obcí)	7,53	7,91	10,51	14,52	159	184	179	189	198	198	57 621	72 339	

* Zdroj dat: LHP/O datového skladu IDC ÚHÚL

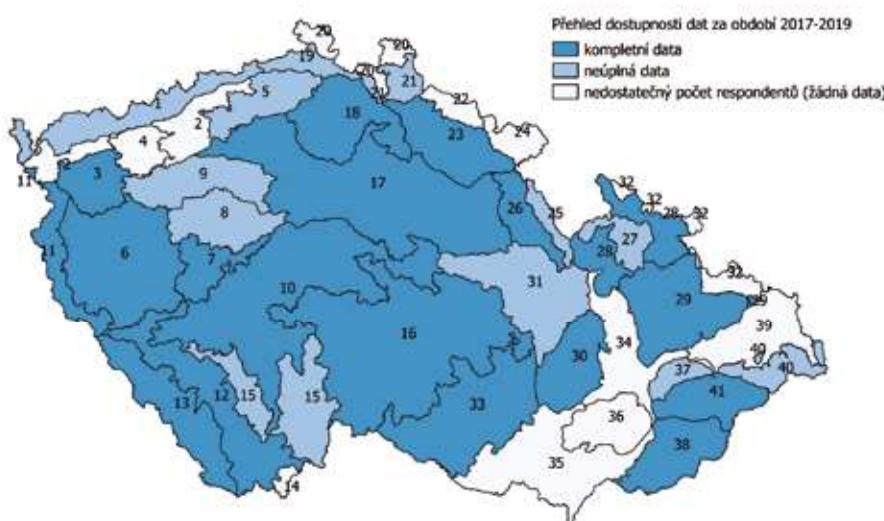
Poznámka: U neuváděných hodnot nemohla být zachována požadovaná anonymita respondentů, kterí se zúčastnili resortního statistického šetření, a jejich údaje tak nemohly být ztotožněny s příslušnou PL0.

Tab. 4: Hospodářský výsledek (bez příspěvku na hospodaření v lesích), průměrné zmenšení dříví a vlastníkem předepsané nájemné vlastních lesů ve vybraných PL0 za období 2017–2019. Zdroj: MZe, ÚHÚL

PL0	Hospodářský výsledek (bez příspěvku na hospodaření v lesích)				Průměrné zmenšení dříví				Nájemné předepsané vlastníkem Kč/ha lesa
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	
	Kč/ha lesa			Kč/m³ řežby			Kč/m³		
PL0 1 - Krušné hory	-1 352	-296	-1 284	-916	-74	-324	1 011	1 212	-
PL0 3 - Karlovarská vrchovina	-240	39	-6 194	-34	6	-700	1 629	1 321	705
PL0 5 - České středohoří	-	-528	-1 032	-	-143	-284	-	1 245	813
PL0 6 - Západoceská pahorkatina	558	552	-73	124	103	-12	1 255	1 146	926
PL0 7 - Brdská vrchovina	1 623	182	-198	292	30	-26	1 564	1 380	959
PL0 8 - Krkonošsko a Český kras	499	41	-551	106	15	-131	1 426	1 050	956
PL0 9 - Ralská pahorkatina	-97	266	-1 429	-26	57	-389	1 022	1 109	739
PL0 10 - Středočeská pahorkatina	3 425	1 123	1 755	442	102	81	1 516	1 269	908
PL0 11 - Český les	1 146	623	237	130	68	19	1 506	1 426	1 063
PL0 12 - Předhoří Šumavy a Novohradských hor	2 082	1 867	-808	301	188	-74	1 527	1 043	920
PL0 13 - Šumava	1 008	222	-1 017	157	39	-79	1 582	1 263	940
PL0 15 - Jihočeské páne	1 306	784	-3 247	174	69	-267	-	2 479	886
PL0 16 - Českomoravská vrchovina	3 308	2 291	-409	345	163	-11	1 587	1 272	853
PL0 17 - Polabí	726	766	275	142	110	29	1 616	1 149	1 131
PL0 18 - Severočeská pískovcová plošina a Český ráj	1 121	398	188	248	86	28	1 388	1 265	1 021
PL0 19 - Lužická pískovcová vrchovina	-	-349	-	-	-155	-	-	1 106	-
PL0 21 - Jizerské hory a Ještěd	-	2 851	-	-	549	-	-	1 462	-
PL0 23 - Podkrkonoší	10 232	5 697	-4 786	625	388	-325	1 419	1 234	978
PL0 25 - Orlické hory	-	-	-827	-	-	-133	-	-1 083	-
PL0 26 - Předhoří Orlických hor	1 958	-109	-1 060	280	-17	-147	1 530	1 141	1 085
PL0 27 - Hrubý Jeseník	-	2 031	-1 079	-	130	-132	-	1 079	1 312
PL0 28 - Předhoří Hrubého Jeseníku	13 588	767	-2 040	249	40	-108	1 185	1 165	683
PL0 29 - Nízký Jeseník	-539	-5 631	-5 657	-29	-358	-396	1 346	905	959
PL0 30 - Drahanská vrchovina	398	2 813	2 445	47	184	90	1 363	1 135	941
PL0 31 - Českomoravské mezihoří	4 181	2 329	1 014	560	270	57	1 524	1 417	1 076
PL0 33 - Předhoří Českomoravské vrchoviny	925	1 205	-5 194	134	97	-228	1 339	1 115	647
PL0 37 - Kelečská pahorkatina	-	-	-7 791	-	-	-1 015	-	-	649
PL0 38 - Bílé Karpaty a Vizovické vrchy	913	4 914	1 886	144	291	163	1 576	1 289	1 102
PL0 40 - Moravskoslezské Beskydy	-	201	-	-	16	-	-	1 246	-
PL0 41 - Hostýnsko-vsetínské vrchy a Javoriny	4 115	6 713	1 881	307	233	68	1 547	1 309	1 261
ČR (lesy soukromé + lesy měst a obcí)	1 678	723	-717	212	69	-49	1 451	1 205	977
									2 647
									2 012
									1 785

Poznámka: U neuvedených hodnot nemohla být zachována požadovaná anonymita respondentů, kterí se zúčastnili resortního statistického šetření, a jejich údaje tak nemohly být ztotožněny s příslušnou PL0.

Dostupnost vyhodnocovaných dat PLO vlastníků nestátních lesů za období 2017–2019.

statistických hodnot apod., a proto ani nemůžeme garantovat absolutní správnost (věrohodnost) prezentovaných dat.

Je již na každém čtenáři tohoto příspěvku, aby jedinečné údaje v tabulkách v členění podle PLO sám posoudil s ohledem na svoji znalost ekonomické reality na odpovídajícím území, kde se profesně pohybuje.

ZÁVĚR

Při úvahách, jak by detailněji členěná ekonomická data lesního hospodářství mohla být dále smysluplně využita, uvádíme některé možnosti, např.:

- V Zelené zprávě by se každoročním publikováním vybraných ekonomických ukazatelů také v územním členění podle PLO nebo podle jiných kritérií hospodaření založilo vytváření podrobnějších časových řad.

- Při zpracování různě zaměřených lesnických analýz a kalkulací (např. porovnání hospodaření různých oblastí a různých forem vlastnictví, kalkulace vztažené k etátu apod.) by se dalo zjistit, která forma obhospodařování lesa je efektivnější, resp. s jakými dopady výrobních podmínek se jednotlivé přírodní lesní oblasti v ekonomice potýkají apod., a tak by se mohla ve státní lesnické politice rychleji hledat účinná opatření na jejich řešení.

- Jako vstupní údaje pro určení tržní hodnoty lesního porostu nebo výnosové

hodnoty lesního majetku jako celku v rámci oceňování lesa při výkonu znalecké činnosti podle nové legislativy účinné od 1. 1. 2021.

- Jako příspěvek ke zkvalitnění diskuze k závažným lesopolitickým rozhodnutím za účelem zabránění případným chybným interpretacím některých údajů mezi veřejností (odbornou i laickou).

- Pro objektivní získání znalostí o vývoji hodnoty lesa v čase, nebo hodnocení lesních majetků jen podle okamžité dosaženého hospodářského výsledku bez vazby na etát zkresluje reálnou hospodařskou situaci (pozn.: i přes příznivé hospodářské výsledky může docházet k narušení substance/podstaty lesa a vykázaný hospodářský výsledek je spíše jen indikátorem okamžité likvidity než trvalejší ziskovosti lesních majetků). Mohlo by se přistoupit k monitorování trvale udržitelného obhospodařování lesních majetků či celého lesního hospodářství nikoliv jenom podle množství vytěžených kubíků a zalesněných hektarů, ale také podle hodnoty, tedy řízení hodnotou. Příslušné postupy jsou známy a zpracovány.

- Pro srovnání výsledků hospodaření lesních podniků (tzv. podnikový benchmarking), kdy by se jako referenční veličiny pro ekonomické analýzy využily agregované střední hodnoty skupin lesních majetků a kdy by respondenti účastníci se resortního statistického šetření jako formu odměny mohli získat prostřednictvím internetu dálkový přístup k výsled-

kům mezipodnikových analýz (např. na webových stránkách ÚHÚL), což by rozehodně přispělo k lepšímu hospodářskému řízení lesních majetků.

- V lesnické poradenské činnosti zajišťované akreditovanými poradci MZe vlastníků lesa, zejména při využívání dat ze zpracované ekonomicke nadstavby lesních hospodářských plánů a osnov, při zpracování strategických analýz „mezér“ ekonomickeho potenciálu ve směrování lesních podniků (např. z hlediska nových produktů a situace na trhu), ve zdanění, velikosti fixních nákladů.

- Pro vypracování ekonomicke rajonizace lesů na podporu kvalifikovaného rozhodování pro nejrůznější účely a na různých úrovních řízení (např. podle PLO, podle krajů či podle jiných územních kritérií), pro revizi stávajících ukazatelů a tvorbu nových ukazatelů apod.

- Pro případné zpracování diferenciace finančních příspěvků na hospodaření v lesích založených na objektivních datech, neboť do budoucna lze očekávat, že státní rozpočet asi nebude vždy schopen pokrýt všechny požadavky vlastníků lesa (např. v podobě plošných plateb na 1 ha lesa v požadované výši).

Je nutno si uvědomit, že výrobním prostředkem dnes nejsou jen půda, práce a kapitál, ale také čas a informace. A to informace spolehlivé, ověřené, nezkreslující skutečnost, podporující nedeformované tržní prostředí s přístupem k dostatečnému množství relevantních informací, podporující podnikání a kritické myšlení, informace umožňující včasnu reakci na vznikající rizika a problémy včetně rychlé reakce na odstraňování jejich příčin. Proto by se mělo i k ekonomickej informacím přistupovat se vší vážností, inovativně, využívat je v rámci digitalizace odvětví k lepšímu rozhodování nejen státní správy, ale také lesnické praxe. Systematická práce na jejich metodickém zdokonalování, zpřesňování či zvyšování jejich věrohodnosti by se nám v lesním hospodářství určitě vyplatila.

Autoři:

Ing. Jiří Matějíček, CSc.

Ing. Anton Prčina

Ing. Pavel Nýdrle

Ing. Martina Liberdová

ÚHÚL Brandýs nad Labem,

pobočka Stará Boleslav

E-mail: prcina.anton@uhul.cz